

Ramin
NƏCƏFLİ

Bakı Dövlət Universitetinin "Mənəşənləşdirilməsi, tarixsürasılıq və metodika" kafedrasının dissertantı

(əvvəli ötən sayımızda)

O, yazar ki, heyrət doğuran qayalar-qalalar səltənətində insan taleyi bir göz qırpmından asılıdır. Kiçik ehtiyatsızlıq fəlakətlə nəticələnə bilərdi. Qala "Lev" çayının orta axarında, sağ yamacda dəniz səviyyəsindən iki min metr hündürlüyündə ucalırdı. Texminən bir hektar sahədə yerləşən qala hər tərəfdən sal qayalarla əhatələnmişdir. Qalanın şimal qərbində Qanlı kənd baxarında üstü tağlı giriş qapısının yeri qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüyü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

Teymur Bünyadov da burada gözətçi məntəqələrdən bəhs etmişdir. Akademik qalanın əlcətəmaz bir zirvədə olduğunu vurğulayıb, onu Misir ehramları ilə müqayisə edərək "Lev" qalasının daha çətin şəraitdə və ağır zəhmət hesabına yarandığını vurgulayıb: "Qalanın qənşərində gözətçi məntəqəsi baş verəcək tehlükəni əvvəlcədən xəber vermək üçün düzəldilmişdir. Sakitliyi dərədən axan üzənkar təbli Lev çayının sal qayaları döyəcləməsindən qopan sədaları pozurdu. Düşünürsən belə bir dehşətli yerdə bu böyüklükde qalanı ulu babalarımız necə tikiblər? Bir anlığa səyahətə çıxır və belə bir müqayisəni nəzərdən keçirirsən. Ehramların tikilməsində yüz minlərlə qullar qərinələr boyu işləmişdir. Onların alın təri, taqətsiz dizləri, batqın gözləri haqqında çoxlu elmi və bədii əsərlər yazıldığını xatırlayırsan. "lev" və ona oxşar qalaları yaranan babalarımızın nakam taleyi bizi azmı düşündürməlidir. Məgər bu qalalar anaların göz yaşı və dağlar pələnglərinin qanından yorulmayıbm? Qətiyyətlə deyərik ki, "Lev" qalası bəlkə Misir ehramlarından çətin və daha çox zəhmətin nəticəsidir. Bu müqayisəni yalnız abidəni görənlər və mənən duyanlar təsdiq edərlər.

Qalanın yaranması ilə bağlı bölgədə bir çox əfsanələr dolaşmaqdadır. Bir əfsanəyə görə güya qalanı göydən gələn qanadlı insanlar tikib. İkinci əfsanəyə görə bu qalada Lök adlı bir adam yaşamış. Allahi tanımayan bu

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüyü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

Gerçəklərdən biri orta əsrlərdə İran və digər ölkələrdən gələn karvanlar Goyçənin Zod aşırıından keçməsi faktıdır. Zod aşırımı ilə Lev qalası arasında məsafə isə texminən 10 kilometrdir. Yerli əhalinin sözlərinə görə buradan keçən ticarət, yaylaq və hətta araba yolları yaxın vaxtlaradək dururdu. Faktların bir-birini təsdiq etməsi bir daha onu deməyə əsas verir ki, "Lev" qalası məşhur karvan yolu üzərində bir istehkamdır. Məşhur karvan yolu dedikdə təbii ki, ipək yolundan söz gedir. Mənbələrə görə ipək yolu e.ə 11 əsrə salınmışdır.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

Gerçəklərdən biri orta əsrlərdə İran və digər ölkələrdən gələn karvanlar Goyçənin Zod aşırıından keçməsi faktıdır. Zod aşırımı ilə Lev qalası arasında məsafə isə texminən 10 kilometrdir. Yerli əhalinin sözlərinə görə buradan keçən ticarət, yaylaq və hətta araba yolları yaxın vaxtlaradək dururdu. Faktların bir-birini təsdiq etməsi bir daha onu deməyə əsas verir ki, "Lev" qalası məşhur karvan yolu üzərində bir istehkamdır. Məşhur karvan yolu dedikdə təbii ki, ipək yolundan söz gedir. Mənbələrə görə ipək yolu e.ə 11 əsrə salınmışdır.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirmiş. Həzərət Əmirə ondan şikayət edilib. Lökün qoşunu qiran Həzərət Əmir onun qalasına girir. Amma qala tilisimli olduğundan Lök elə keçmir. O, itə dənərək ağızında bir tay çariq qalanın girişinə qalmışdır. Kələ-kötür daşlarla hörülülmüş qalanın divarlarının hündürlüğü yer quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif ölçüdədir. Onun bəzi yeri 4-5, bəzən də 8-10 metr çatır. Qala divarında 8-ə qədər bürç düzəldilmişdir. Qalanın ərazisində yaşayış binaları və sal qayalarla 4-7 metr düzənlilikdən çapılmış su və ərzaq quyuları çox səlīqə ilə düzəldilərək içərisinə aq suvaq çəkilmişdir. Dağın etəyindən başlayaraq bir neçə yerində bəndlər çəkilmişdir ki, bu da qalanın təhlükəsizliyini qorumaq məqsədini gündürmiş. Qala elə bir münasib yerde düzəldilmişdir ki, oradan bütün ətrafdakı Seyidədlər, Lev, Yanşaq, Qanlıkənd və başqa kəndlərin ərazisi aydın görünürdü. Abidədən yüksəkliklərə nəzər salıqda elə bil ki, gøy yere emişdir.

adam özü düzəldiyi bütü ilahiləşdirir, ona ibadət edərmiş. Çoxlu sayda qoşuna sahib olduğunu görə heç bir padşah ona qalib gələ bilmirm